

ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

А Висвітлено територіальний розподіл художньо-промислових закладів освіти України. Представлена розгалужена мережа закладів вищої освіти художньо-промислового профілю, що успішно функціонували та частина з яких здійснює професійну діяльність й донині. Наведено досвід професійної діяльності художньо-промислових закладів Кам'янець-Подільського та Полтавського осередку; вищих художньо-промислових шкіл Києва та Харкова; художньо-промислових закладів у Галичині; Косівського осередку; художньо-промислових закладів освіти на Буковині та Закарпатті. Відмічено, що підготовка фахівців у художньо-промислових закладах – одне з головних завдань і пріоритетних напрямів професійної освіти, адже вона торує шлях до пізнання культурної спадщини українського народу, духовного розвитку й міжособистісного спілкування, творчої самореалізації особистості, осмислення власної етнічної ідентичності як глибинної основи національної самосвідомості.

Ключові слова: освіта; заклад; професійна діяльність; художньо-промислова освіта; художньо-промислова школа; художньо-промислове училище

Постановка наукової проблеми та її значення. Розвиток промисловості, освіти, активізація торгівлі посилили інтерес до народних виробів. Орієнтація освіти була спрямована на взаємозв'язок навчання з працею, оволодіння ремеслом, синтез трудового, морального, естетичного виховання, що реалізується в процесі виконання творчих робіт декоративного характеру. Потреба суспільства у висококваліфікованих кадрах для розвитку народних художніх промислів і художньо-промислового виробництва створила передумови для зародження професійної художньої освіти. Важлива роль відводилася просвітницькій діяльності художників-педагогів, спрямована на популяризацію українського образотворчого мистецтва. Тому вивчення проблеми професійної діяльності українських художньо-промислових закладів освіти набуває особливої актуальності.

Аналіз попередніх досліджень. Праці вчених, як О. Бойчук, О. Васіна [2], С. Вергунов [3], В. Даниленко, Л. Соколюк [14], присвячені проблемам підвищення якості навчання в освітанському процесі. Питання вдосконалення професійної діяльності художньо-промислових закладів освіти України вивчали О. Белько [1], Д. Козубовський [5], Л. Овчаренко [7; 8], Л. Оршанський [9], А. Паравійчук [10], В. Прусак [11], Л. Синишин [13], І. Стребкова [15], В. Цісарук [17].

Метою статті є вивчення досвіду професійної діяльності художньо-промислових закладів освіти в Україні.

Викладення основного матеріалу. Загальновизнано, що у другій половині XIX ст. бурхливий розвиток системи фахової художньо-промислової підготовки спричинили започатковані в Європі, в тому числі, товариства, спілки та художньо-промислові музеї. Їхня діяльність була спрямована на розвиток місцевих художніх промислів, робота в яких мала здебільшого сімейний характер. Вироблені кращими народними майстрами товари користувалася великою популярністю на ринку, інколи від-

значали нагородами на різних міжнародних виставках кустарної продукції того часу. Тому виникла потреба у фаховій підготовці нової категорії ремісників для різних художніх промислів і ремесел [9, с. 65].

Так, з'явилися перші художньо-промислові школи кінця XIX – початку XX ст., на базі яких в наступний період сформувалася розгалужена мережа закладів вищої освіти мистецького профілю, що успішно функціонували, а частина з яких здійснює професійну діяльність й донині.

Враховуючи огляд наукової літератури, територіальний розподіл художньо-промислових закладів освіти України XX – початку XXI ст. має наступний вигляд: художньо-промислові заклади Кам'янець-Подільського та Полтавського осередку; вищі художньо-промислові школи Києва та Харкова; художньо-промислові заклади в Галичині; Косівський осередок; художньо-промислові заклади освіти на Буковині та Закарпатті.

Кам'янець-Подільський та Полтавський осередок. У 1908 р. створено Кам'янець-Подільську художньо-промислову майстерню, що спеціалізувалася на керамічному виробництві, та вечірні рисувальні класи при ній. У 1919 р. реорганізована у художньо-промислову школу. Мета школи полягала у підготовці добре кваліфікованих майстрів-практиків із відповідно виробленим художнім смаком, потрібним у художній промисловості – як фабричній, так і кустарній [10, с. 110].

Закінчивши художньо-промислову школу, кожен випускник складав іспит з основних предметів перед державною екзаменаційною комісією з обов'язковим написанням письмової роботи з технології керамічного виробництва: детальна класифікація глин, назва районів видобування, технології приготування глиняної маси, рецептури виготовлення глазурі того чи іншого кольору тощо. Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа виховала талановитих художників, скульпторів, мистецтвознавців, серед них: Василь Артеменко, Юхим

Гаврилюк, Сергій Кукуруза, Михайло Ліщинер, Григорій Пустовойтенко, Зінаїда Охримович, Ніна Сулковська, Тамара Сис та ін. [16, с. 71].

Так, у 1921–1922 н. р. тут функціонували вже 4 відділи: керамічний з точильно-формуальною, керамічно-малювальною та скульптурною майстернями, графічний з літографською та цинкографічною майстернями, столярно-різьбярський зі столярною та різьбярською майстернями і ткацький. Створення міцної навчально-технічної бази в художньо-промисловій школі дало можливість підвищити статус закладу і порушити клопотання про відкриття на базі школи художньо-промислового технікуму для підготовки спеціалістів-керамістів високої кваліфікації із середньою спеціальною освітою. У 1921 р. художньо-промислову школу реорганізували в художньо-промисловий технікум імені Г. Сковороди, приєднавши до нього як філії інструкторсько-ткацьку та різьбярсько-столярну школи. Станом на 1923 р. цей заклад був єдиним на Правобережній Україні, що дбав про підготовку такого роду фахівців [7, с. 173].

Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа існувала до 1933 року. З кінця 1920-х років у ній почалися «реорганізації». З метою знищення центру українського мистецтва уряд звужив у 1931 році його профіль. Поліграфічний та ткацький відділи ліквідувалися. Літографська майстерня перейшла до структури технікуму. Відбулося звільнення низки викладачів і співробітників. Нависла реальна небезпека над навчальним закладом та його керівництвом. Школу було реорганізовано на скло-керамічний технікум. 1933 року ліквідовано й той технікум, викладачі й студенти якого встигли так багато зробити для української культури [16, с. 84].

Миргородська художньо-промислова школа імені Миколи Гоголя (1896–1918). У її розвитку виділено два періоди: I – 1896–1902 роки – час заснування та пошуків, коли було закладено матеріально-технічну основу для подальшого розвитку, пріоритетом був виробничо-комерційний напрям, а випускники не отримали належної мистецько-технічної підготовки; II – 1902–1918 роки – час утвердження й розвитку, коли було напрацьовано перші навчальні плани; сформовано фаховий педагогічний колектив; учні отримували повноцінні знання з гончарного виробництва; проводилася виставкова, музейницька й дослідницька діяльність; запроваджено вивчення й виготовлення української традиційної мальованої кераміки; відкрито художній і технічний відділи. Регіональне представництво учнів, а також попит на випускників підтверджують загальнодержавне значення навчального закладу в підготовці кваліфікованих кадрів як для кустарного, так і для фабрично-заводського виробництва. Економічні й політичні зміни другої половини 1910-х років мали наслідком зміни в концепції діяльності закладу й наростання чергової кризи [1, с. 119].

15 вересня 1918 року на базі художньо-промислової школи імені М. В. Гоголя створено Миргородський художньо-промисловий інститут, який мав відділи: технічно-керамічний і декоративно-народного мистецтва, а також педкурси, що готували вчителів малювання для шкіл. Цей заклад очолював видатний український митець Василь Кричевський, який уклав авторські програми з мистецьких дисциплін, запровадив студіювання традиційного народного мистецтва, розширив фондів колекції шкільного музею глиняних виробів. Викладачі забезпечували якісну підготовку вихованців, готували їх до роботи в художній промисловості й кустарному гончарстві. На заваді розвитку Інституту стали воєнні події, громадянське протистояння, збайдужіння державних органів управління до фахової гончарської освіти, а також від'їзд директора. У 1997 році Постановою Кабінету Міністрів № 78 навчальний заклад перейменовано в Миргородський державний керамічний технікум імені М. В. Гоголя. У 2011 році реорганізовано в Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка [6].

З перших років заснування школи при ній діє музей кераміки, який належить до числа визначних пам'яток України. Тут найповніше в Україні представлені вироби з порцеляни, фаянсу, майоліки XIX ст., зокрема іранські, китайські, японські, французькі та італійські керамічні вироби, саксонська, веджвудська і копенгагенська порцеляни, а також вироби вітчизняних підприємств: Мезигірської та Кам'яно-Бродської фаянсових фабрик, заводів М. Кузнєцова, Гарднерата та ін. [8, с. 136].

Вищі художньо-промислові школи Києва та Харкова. Київський інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука було засновано у 1936 році як школу майстрів декоративно-прикладного мистецтва при Київському музеї українського мистецтва. Ця школа стала основою для заснування у 1938 році Київського республіканського художньо-промислового училища. У ньому здійснювалася підготовка фахівців середньої ланки з художньої кераміки, художнього ткацтва, художньої вишивки, килимарства, декоративного розпису. У 50-ті роки навчальний заклад став зватися Київським училищем прикладного мистецтва. У 1962 році його реорганізовано на Київський художньо-промисловий технікум, а з 1993 у Державну академію легкої промисловості України. Постановою Кабінету Міністрів України на базі академії в 1999 році створено Київський державний університет технологій та дизайну, який з 2001 року отримав статус національного. Підготовка фахівців стала проводитися за спеціалізаціями з такими назвами: «художнє конструювання» та «художнє оформлення». Це були вже дизайнерські спеціалізації. Першими викладачами на дизайнерських спеціалізаціях стали: І. Волкотруб,

Є. Козлов, А. Пантюхін, М. Богданович, А. Горенко та ін. [4, с. 229].

Нині інститут є закладом освіти з великим досвідом роботи, що провадить підготовку молодших спеціалістів з дизайну за спеціалізаціями: промисловий дизайн, графічний дизайн, дизайн середовища. Це відбувається на відділенні дизайну. Відділення має кваліфікований педагогічний склад та досить міцну матеріальну базу у вигляді навчальних майстерень. Воно відіграє важливу роль в Україні як центр, що готує молодших спеціалістів з дизайну [9, с. 214].

У 1869 році у Харкові відкрилася школа малювання М. Д. Раєвської-Іванової як окремий навчальний заклад, що, з огляду на перетворення Харкова у великий промисловий центр, обрало художньо-промисловий напрям. Художниця поставилась відповідально до питання, якою повинна бути сучасна школа. М. Раєвська-Іванова звернулась до європейського досвіду, прагнучи зрозуміти той напрям в її організації, який був викликаний потребами часу. Вона відвідала художньо-технічні школи Франції й Німеччині, що досягли певного успіху. У результаті сучасна школа була зорієнтована, як навчальний заклад, який містить у собі художню і технічну базу. За 27 років діяльності в школі одержали художню освіту близько 900 учнів. З 1896 приватна школа М. Д. Раєвської-Іванової була перетворена на міську художню школу [14, с. 12].

У 1912 році відбулося відкриття в Харкові художнього училища, підлеглого Санкт-Петербурзької Академії мистецтв. У 1921 році відкритий Харківський художній технікум підвищеного типу, в 1927–1963 рр. на його базі працював художній інститут, що в 1963 році був реорганізований у Харківський художньо-промисловий інститут і перепрофільований на підготовку художників промислового профілю за двома спеціальностями. Тут художня освіта поєднувала традиції школи М. Раєвської-Іванової періоду художньо-промислових пріоритетів і Харківського технологічного інституту, де методика підготовки інженерів передбачала елементи дизайнерської освіти. У 1992 при інституті відкритий художній ліцей із дворічним терміном навчання, почали працювати курси вступаючих на посаду, факультет підвищення кваліфікації дизайнерів. У серпні 2001 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 364-р на базі інституту була створена Харківська державна академія дизайну і мистецтв. На сьогодні здійснюється підготовка фахівців за такими напрямами підготовки: «Образотворче мистецтво», «Реставрація творів мистецтва», «Дизайн» [2, с. 14].

Художньо-промислові заклади в Галичині. Передумови розвитку художньо-промислової освіти у Львові склалися з давніх часів. Ще з XIV століття там функціонувала цехова форма навчання. Це була повноцінна, як на ті часи, система художньої освіти, збудована на синтезі

ремесел і мистецтва. Особливо прискорено розвивалася художньо-промислова освіта в Західній Україні у цілому та у Львові, зокрема, починаючи з XIX століття. Рівень розвитку деяких художньо-промислових шкіл був досить високий. У 90-ті роки XIX ст. відомі австрійські художники, окремі професори архітектури з Відня надсилали на різноманітні конкурси у Львові проекти меблів, камінів, керамічних виробів із яскраво вираженою українською народною стилістикою. Престиж галицького декоративно-ужиткового мистецтва був високий [13, с. 502].

У 1946 р. сталінською владою відкривається Львівський інститут прикладного і декоративного мистецтва. Відкритий він був із метою підготовки кадрів для оздоблення архітектурних споруд і середовищних об'єктів символікою сталінізму, аби вганяти європейський Львів у дружні обійми напівазійської імперії. Та історія рухалась своїм ходом і, звичайно ж Львівський інститут став згодом цілком європейською академією мистецтв, де розвиваються нині і дизайнерські пагони. Одним із таких пагонів є дизайн одягу. Він розвивається під егідою кафедри моделювання костюму, яку було створено у 1972 р. Львівська школа моделювання костюму сягає своїм корінням традицій народного одягу та професійного кравецького ремесла, що було добре розвинене у містах і містечках Галицького краю. Велику роль у становленні школи відіграли традиції львівських кравецьких ремісничих шкіл, ательє з виготовлення одягу, взуття, головних уборів та ювелірних прикрас. Теперішня кафедра у Львові гармонійно поєднує розвиток підготовки студентів у галузі промислового моделювання із розвитком здатності своїх вихованців до створення яскравих авторських модельєрських концепцій [17, с. 149].

З 1994 р. у Львівській академії мистецтв створюється нова кафедра промислової графіки. Нині ж молода кафедра промислової графіки розпочинає підготовку фахівців. Дизайн середовища акумулюється у Львівській академії мистецтв на кафедрі проектування інтер'єрів. Вона є найстарішою в Україні кафедрою цього профілю й існує з 1946 року. На кафедрі працюють досвідчені педагоги. Кафедра готує фахівців у галузях проектування інтер'єрів житлових, громадських та сакральних споруд, проектування малих архітектурних форм, експозицій виставок та викладання професійно-орієнтованих дисциплін у школах, ліцеях та вищих навчальних закладах [17, с. 150].

Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша – один із найдавніших мистецьких закладів України. Заснований 18 грудня 1876 р. Міністерством освіти як школа моделювання і рисунку у Львові. Цим актом започаткована художньо-промислова освіта в Галичині. Протягом свого існування коледж змінював статус і назву: 1) Художньо-промислова школа (1882 р.), 2) Державна промислова школа (1890 р.),

3) Інститут пластичного мистецтва (1939 р.), 4) Державне художньо-промислове училище (1940 р.), 5) Львівське училище прикладного мистецтва (1949 р.), 6) Львівський коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша (1993 р.) [13, с. 503].

Особливо високий розвиток промислової школи припав на початок ХХ ст. і дав багато видатних імен у культурно-мистецькому житті. Роботи її учнів у різні періоди часу експонувалися на міжнародних виставках й отримували почесні нагороди: у Львові (1894 р.), Відні (1880, 1889, 1890 рр.), Кракові (1904 р.), Празі (1912 р.), Парижі (1937 р.) [17, с. 151].

У перший період становлення школи тут вчилися і працювали художники, імена яких увійшли в історію українського та європейського мистецтва: Л. Гец, Г. Кузневич, О. Курилас, О. Кульчицька, А. Манастирський, Т. Романчук, І. Севера та ін. Другий період (30–40 роки ХХ ст.), характерний такими відомими художниками, як Є. Дзіндра, О. Ліщинський, В. Манастирський, Р. Сельський, Я. Чайка, Є. Нагірний, М. Федюк та ін. У повоєнний період у навчальному закладі навчалися, а потім викладали видатні художники й діячі культури: В. Одрехівський, Е. Мисько, В. Довбошинський, Г. Смольський, О. Шатківський, Д. Крвавич, Т. Драган, З. Кецало, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка І. Марчук, Герой України Б. Возницький. Нині коледж очолює його випускник В. Откович – професор, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка, заслужений діяч мистецтв України. У 1956 р. навчальному закладу присвоєно ім'я видатного художника і громадського діяча України Івана Труша [13, с. 505].

Нині коледж – мистецький навчальний заклад, відомий осередок плекання національної культури з багатими традиціями і здобутками в підготовці фахівців. Тут студенти навчаються за 10 спеціальностями і мають можливість здобути освіту за двома кваліфікаційними рівнями: при терміні навчання 4 роки – «художник виконавець», при 6-річному навчанні – «бакалавр образотворчого мистецтва» [17, с. 152].

Косівський осередок. Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Історія зародження цього навчального закладу сягає ХІХ ст., а саме 1882 р., коли в Косові Ткацьким товариством був заснований навчальний заклад художньо-промислового профілю – Краєвий науковий ткацький верстат в Косові. З перших років заснування цієї промислової школи були відкриті відділи художньої різьблення деревини та столярської справи, декоративного ткацтва та килимарства, художньої вишивки, крою та моделювання. Восени 1939 р. на базі Косівської ткацької школи відкрита «Промислово-ва школа гуцульського мистецтва» першим директором якої був М. Куриленко. У навчальному закладі працювали відомі майстри народної творчості Г. Герасимович, В. Гуз,

М. Тимків, М. Гулейчук, М. Фединський, П. Дзюбай, В. Кіщук та ін. З 1945 р. Косівське училище прикладного та декоративного мистецтва очолив О. Соломченко – відомий мистецтвознавець, заслужений діяч мистецтв України. В 40–50-х роках ХХ ст. фахові предмети в училищі викладав відомий український художник Є. Сагайдачний. У 1959–1960 рр. в училищі були відкриті відділи художньої кераміки, художньої обробки шкіри та художньої обробки металів. Вагомий внесок в організацію навчально-виховного процесу, формування митців декоративно-ужиткового мистецтва та розбудову матеріальної бази училища зробили Ю. Касьяненко, Г. Кива та К. Сусак, які в різні роки очолювали навчальний заклад. У 1989 р. відновлюються раніше закриті відділи – художнього ткацтва та художньої вишивки, а ще через рік відкривається нова спеціалізація – художній розпис. У 1993 р. навчальний заклад набуває статусу коледжу і відтоді проводить підготовку фахівців за двоступеневою системою – «молодший спеціаліст» та «бакалавр» [3, с. 24].

У 2000 р. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 р. № 1142 на базі коледжу створений Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, який у 2004 р. був акредитований на ІІІ рівень навчання. У 2006 р. цей ВНЗ художньо-промислового профілю реорганізований у Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв [17, с. 150].

За час свого існування навчальний заклад підготував майже 4 тисячі фахівців для художньої промисловості України та зарубіжних країн. Серед випускників – заслужені працівники освіти і культури, лауреати державних премій, відомі науковці, мистецтвознавці, дизайнери, журналісти, кінематографісти, з них 125 членів Національної спілки художників України та майже 200 членів іноземних об'єднань і організацій художників. Нинішні студенти інституту беруть участь у міжнародних фестивалях, конкурсах, де займають призові місця, є лауреатами золотих та срібних медалей, дипломів, неодноразово нагороджувались грамотами та призами [9, с. 235].

Навчально-виховний процес здійснюють 42 викладачі, серед них 2 доктори наук, 5 кандидатів наук, серед яких є члени Національної спілки художників України, Спілки дизайнерів України, Національної спілки майстрів народного мистецтва України, лауреат Академічної премії імені Ярослава Мудрого, заслужені працівники освіти України, заслужені художники України, член-кореспондент Української академії архітектури. В інституті функціонує власний музей – своєрідний науково-методичний центр, у якому зберігається мистецька спадщина декількох поколінь відомих майстрів народної творчості Гуцульщини, кращі дипломні роботи студентів із часу заснування навчального закладу, що складають його історію [17, с. 151].

Художньо-промислові заклади освіти на Буковині та Закарпатті. З прийняттям закону про включення Північної Буковини до складу Української УРСР влітку 1940 року відбувається чимало змін у житті Буковинської Гуцульщини, і зокрема в галузі освіти. Рішенням Чернівецького облвиконкому у Вишніці було створене Державне художньо-промислове училище. Викладачами спеціальних дисциплін були призначені вихідці зі східних областей України, які закінчили художні навчальні заклади. На викладацьку роботу з фахових предметів були запрошені колишні випускники Вишницької крайової школи, відомі на той час народні майстри М. Гайдук, Ф. Гнатюк, М. Дебрин, С. Ключан, М. Ключан, К. Павлюк. Навчання проводилось на трьох відділах: художня обробка дерева, художня вишивка та килимарство [5, с. 205; 11].

Після 1945 року мистецько-промислову школу у Вишніці доповнено новими відділами: мистецького вишивкарства, килимарства і ткацтва. У 1949 році училище було перейменоване у Вишницьке державне училище прикладного мистецтва. З перших повоєнних років офіційною концепцією розвитку закладу стало відновлення і розвиток традиційного народного мистецтва, його трансформування в нові форми, наповнення новим змістом. Цей період став періодом вживання в нове соціально-політичне та економічне середовище з його новими ідеями, принципами та підходами до розвитку науки, освіти, культури та мистецтва. Це був період самоутвердження і визначення місця навчального закладу не лише в системі підготовки мистецьких кадрів, але й місця в мистецькому житті України. Факти свідчать, що становлення навчального закладу в мережі мистецьких закладів України відбулося. Вишницьке училище прикладного мистецтва стає центром мистецького життя на Буковині, кузнем мистецьких кадрів не лише України, а й Радянського Союзу [12, с. 79].

1970–1980-і роки стали роками плідної роботи педагогічного колективу з піднесення якості викладання та навчання студентів. Впроваджуються нові форми і методи навчання, ведеться робота зі збирання та опрацювання багатого етнографічного матеріалу Буковини, велика увага приділяється позакласній роботі та роботі гуртків зі спецдисциплін, участь у різноманітних тематичних вечорах і в громадському суспільно-політичному житті краю [5, с. 205].

На етапі становлення Вишницької школи як вищого навчального закладу, тобто з 1905 року і до сьогодні, як викладачі, так і випускники школи є справжніми майстрами своєї справи, митцями, які мають свій власний стиль вирішення орнаментальних композицій, де закладено глибокий філософський зміст, який художники втілюють різноманітними знаками-символами народного мистецтва. Лише творче, вдумливе переосмислення

традицій, вміння узагальнювати набутий досвід і його інтерпретація, грамотне застосування знань з художніх та допоміжних дисциплін, помножені на авторську експресію, створюють умови формування професійного художника. Саме така концепція навчання покладена в основу Вишницького коледжу сьогодні [15, с. 200].

Коледж мистецтв імені А. Ерделі Закарпатського художнього інституту є правонаступником Ужгородської публічної школи рисунку, яка працювала в 1927–1945 рр. під керівництвом Адальберта Ерделі. У 1946 р., після утворення Закарпатської області, навчальний заклад дістав назву Ужгородське художньо-промислове училище, в 1949 р. – Ужгородське училище прикладного мистецтва, якому в 1991 р. було присвоєне ім'я його засновника. В 1995 р. училище реорганізовано в Ужгородський коледж мистецтв імені А. Ерделі [3, с. 28].

Закарпатський художній інститут був створений наказом МОН України від 25 вересня 2003 р. № 657 на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 2003 р. № 361-р «Про утворення Закарпатського художнього інституту». Відповідно до цього наказу інститут розміщено у приміщеннях Ужгородського коледжу мистецтв імені А. Ерделі, який приєднаний до Закарпатського художнього інституту без права юридичної особи зі збереженням ліцензованого обсягу та державного замовлення на підготовку фахівців і надалі іменується Коледжем мистецтв імені А. Ерделі Закарпатського художнього інституту. У 2004 р. проведено розподіл діючої ліцензії коледжу, на підставі чого підготовка бакалаврів здійснюється у Закарпатському художньому інституті, а підготовка молодших спеціалістів залишена за Коледжем мистецтв імені А. Ерделі. Майбутні фахівці готуються за такими спеціальностями: «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво» спеціалізації художня обробка металу, художня обробка дерева, художня кераміка, живопис; «Дизайн» спеціалізація графічний дизайн [12, с. 80].

Відмітимо, що навчання студентів у художньо-промислових закладах – унікальне явище національної освіти, що в процесі демонструє життя українського народу, його духовне багатство, високий культурно-освітній рівень і творчий потенціал, виступає феноменом невмирущості та життєствердності нації. Усвідомлена та поглиблена підготовка фахівців у художньо-промислових закладах – одне з головних завдань і пріоритетних напрямів професійної освіти, адже вона торує шлях до пізнання культурної спадщини українського народу, духовного розвитку й міжособистісного спілкування, творчої самореалізації особистості, осмислення власної етнічної ідентичності як глибинної основи національної самосвідомості [9, с. 148].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, наприкінці XIX – початку XX століття увага держави,

представників торгівлі та промисловості, приватних осіб до розвитку системи художньо-промислової освіти в країні неухильно зростала, що сприяло розвитку закладів освіти і створення їхньої мережі. У результаті художньо-промислові навчальні заклади були відкриті в багатьох містах України, що, безсумнівно, знайшло відображення у поширенні художніх смаків і конкретних прикладних знань і вмінь, так необхідних для естетичного оформлення промислової продукції. Разом з тим, досвід, накопичений в процесі становлення і розвитку закладів художньо-промислової освіти ХХ ст., вельми повчальний і корисний в умовах сучасної України. Він може бути затребуваний сьогодні, коли Україна намагається вийти

із системної кризи. В умовах жорсткої конкуренції на світових ринках збуту промислової продукції успішними можуть бути не тільки технічно досконалі вироби, але й ті, які мають сучасний дизайн і ергономічні властивості. Такі цінні якості промисловим виробам можуть надавати конструктори, технологи, робітники і інші фахівці, що володіють відмінним художньо-промисловим смаком, відповідними професійними знаннями, навичками і вміннями. Все це дає підстави стверджувати про підвищення ролі художньо-промислових закладів освіти в Україні в ХХІ столітті.

Перспективами подальших досліджень є розгляд досвіду професійної діяльності зарубіжних художньо-промислових закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Белько О. До історії Миргородської художньо-промислової школи імені Миколи Гоголя (1896–1915). *Український керамологічний журнал*. 2004. № 2–3. С. 119.
2. Васіна О. Національний чинник як складова дизайну Харківського регіону першої третини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтв. Харків, 2006. 20 с.
3. Вергунов С. Дизайн Украины: аспекты становления и развития. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2009. № 2. С. 18–31.
4. Голик Б. Історико-педагогічне становлення дизайн-освіти в Україні та за її межами. *Педагогічні науки*. 2016. № 66–67. С. 228–234.
5. Козубовський Д. Вишницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрябіляка: історія і сучасність. *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта* : зб. наук. пр. Львів, 2000. Вип. 5. С. 194–205.
6. Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. URL : <http://mhpku.edu.poltava.ua/college/istoriya/>
7. Овчаренко Л. Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа: уроки історії. *Проблеми історії та археології України* : зб. матеріалів міжнар. наук. конф. до 100-річчя ХІІ Археологічного з'їзду в м. Харкові, (25–26 жовт. 2002 р.). Харків : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. С. 172–174.
8. Овчаренко Л. Миргородська художньо-промислова школа імені Миколи Гоголя: перші роки діяльності (1896–1902). *Український керамологічний журнал*. 2005. № 1–4. С. 134–142.
9. Оршанський Л. В., Тименко В. П., Силко Р. М. Готфрід Земпер та художньо-промислова освіта Західної Європи й України : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2011. 302 с.
10. Паравійчук А. Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа і її краєзнавча діяльність. *Тези доповідей історико-краєзнавчої конф.* Хмельницький, 1965. С. 110–111.
11. Прусак В., Навротний С. Розвиток художньо-промислової школи на Буковині в ХІХ–ХХ ст. *Науковий вісник: сучасні тенденції розробки в деревообробному і меблевому виробництвах* : зб. наук.-техн. пр. Львів : УкрДЛТУ. 2002. Вип. 12.5. С. 186–190.
12. Прусак В. Ф. Становлення та розвиток дизайн-освіти в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 31. С. 71–82.
13. Синишин Л. О. Вплив державної освітньої політики на розвиток художньо-промислової освіти Галичини (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). *Молодий вчений*. 2016. № 11 (38). С. 501–506.
14. Соколюк Л. О некоторых методических принципах Харьковской художественно-промышленной школы М. Д. Раевской-Ивановой. *Декоративно-прикладное и монументальное искусство* : межвуз. сб. науч. трудов. Москва, 1984. С. 6–27.
15. Стребкова І. В. Становлення Вишницького коледжу декоративно-прикладного мистецтва. *Наукові записки. Серія : Мистецтвознавство*. 2013. № 1. С. 197–202.
16. Урсу Н., Гуцул І. Володимир Гагенмейстер. Життя і творчість : монографія. Кам'янець-Подільський, 2015. 179 с.
17. Цісарук В. Ю. Ретроспективний аналіз та сучасний стан фахової художньо-трудової підготовки студентів у навчальних закладах Галичини. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2011. № 3. С. 148–153.

References

1. Belko, O. (2004). Do istorii Myrhorodskoi khudozhno-promyslovoi shkoly imeni Mykoly Hoholia (1896–1915). *Ukrainskyi keramologichnyi zhurnal*, 2-3, 119 [in Ukrainian].
2. Vasina, O. (2006). Natsionalnyi chynnyk yak skladova dyzainu Kharkivskoho rehionu pershoi tretyny XX stolittia (Extended abstract of PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Vergunov, S. (2009). Dizain Ukrainy: aspekty stanovleniia i razvitiia. *Visnik Kharkivskoi derzhavnoi akademii dizainu i mistetctv*, 2, 18-31 [in Russian].
4. Holyk, B. (2016). Istoryko-pedahohichne stanovlennia dyzain-osvity v Ukraini ta za yii mezhamy. *Pedahohichni nauky*, 66-67, 228-234 [in Ukrainian].
5. Kozubovskiy, D. (2000). Vyzhnytskyi koledzh prykladnoho mystetstva im. V. Yu. Shkribliaka: istoriia i suchasnist. In *Dialoh kultur: Ukraina u svitovomu konteksti. Khudozhnia osvita*: zb. nauk. pr. (Is. 5, pp. 194-205). Lviv [in Ukrainian].
6. *Myrhorodskiy khudozhno-promyslovyi koledzh imeni M. V. Hoholia Poltavskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu imeni Yurii Kondratiuka*. Retrieved from <http://mhpku.edu.poltava.ua/college/istoriya/> [in Ukrainian].
7. Ovcharenko, L. (2003). Kam'ianets-Podilska khudozhno-promyslova shkola: uroky istorii. In *Problemy istorii ta arkeolohii Ukrainy*: zb. materialiv mizhnar. nauk. konf. do 100-richchia XII Arkheolohichnoho z'izdu v m. Kharkovi, (25-26 zhovt. 2002 r.) (pp. 172-174). Kharkiv: Skhidno-rehionalnyi tsentr humanitarno-osvitnikh initsiatyv [in Ukrainian].
8. Ovcharenko, L. (2005). Myrhorodska khudozhno-promyslova shkola imeni Mykoly Hoholia: pershi roky diialnosti (1896–1902). *Ukrainskyi keramologichnyi zhurnal*, 1-4, 134-142 [in Ukrainian].
9. Orshanskyi, L. V., Tymenko, V. P., & Sylko, R. M. (2011). *Hotfrid Zemper ta khudozhno-promyslova osvita Zakhidnoi Yevropy u Ukrainy*: monohrafiia. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
10. Paraviihchuk, A. (1965). Kam'ianets-Podilska khudozhno-promyslova shkola i yii kraieznavcha diialnist. *Tezy dopovidei istoriko-kraieznavchoi konf.* (pp. 110-111). Khmelnitskyi [in Ukrainian].
11. Prusak, V., & Navrotnyi, S. (2002). Rozvytok khudozhno-promyslovoi shkoly na Bukovyni v XIX–XX st. In *Naukovyi visnyk: suchasni tendentsii rozrobky v derevoobrobnomu i meblevomu vyrobnytstvakh*: zb. nauk.-tekhn. pr. (Is. 12.5, pp. 186-190). Lviv: UkrDLTU [in Ukrainian].
12. Prusak, V. F. (2017). Stanovlennia ta rozvytok dyzain-osvity v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI st.). *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 31, 71-82 [in Ukrainian].
13. Synyshyn, L. O. (2016). Vplyv derzhavnoi osvitnoi polityky na rozvytok khudozhno-promyslovoi osvity Halychyny (druga polovyna XIX – pochatok XX stolittia). *Molodyi vchenyi*, 11 (38), 501-506 [in Ukrainian].
14. Sokoliuk, L. (1984). O nekotorykh metodicheskikh printcipakh Kharkovskoi khudozhestvenno-promyshlennoi shkoly M. D. Raevskoi-Ivanovoi. In *Dekoratивно-prikladnoe i monumentalnoe iskusstvo*: mezhvuz. sb. nach. trudov (pp. 6-27). Moskva [in Russian].
15. Strebkova, I. V. (2013). Ctanovlennia Vyzhnytskoho koledzhu dekoratyvno-prykladnoho mystetstva. *Naukovyi zapysky. Serii: Mystetstvoznavstvo*, 1, 197-202 [in Ukrainian].
16. Ursu, N., & Hutsul, I. (2015). *Volodymyr Hahenmeister. Zhyttia i tvorchist*: monohrafiia. Kam'ianets-Podilskyi [in Ukrainian].
17. Tsisaruk, V. Yu. (2011). Retrospektyvnyi analiz ta suchasnyi stan fakhovoi khudozhno-trudovoi pidhotovky studentiv u navchalnykh zakladakh Halychyny. *Naukovyi zapysky. Serii: Pedahohika*, 3, 148-153 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 31.08.2019

Дяченко Алла. Опыт профессиональной деятельности украинских художественно-промышленных учебных заведений.

А Освещено территориальное деление художественно-промышленных учебных заведений Украины. Представлена разветвлённая сеть вузов художественно-промышленного профиля, которые успешно функционировали и часть из которых осуществляет профессиональную деятельность и по сей день. Приведен опыт профессиональной деятельности художественно-промышленных заведений Каменец-Подольского и Полтавского края; высших художественно-промышленных школ Киева и Харькова; художественно-промышленных заведений в Галичине; Косовского края; художественно-промышленных учебных заведений на Буковине и Закарпатье. Отмечено, что подготовка специалистов в художественно-промышленных заведениях - одна из главных задач и приоритетных направлений профессионального образования, ведь она прокладывает путь к познанию культурного наследия украинского народа, духовному развитию и межличностному общению, творческой самореализации личности, осмыслению собственной этнической идентичности как глубинной основы национального самосознания.

Ключевые слова: образование; заведение; профессиональная деятельность; художественно-промышленное образование; художественно-промышленная подготовка; художественно-промышленная школа; художественно-промышленное училище

Diachenko Alla. Experience of Professional Activity of Ukrainian Industrial Arts Education Institution.

S Higher educational institutions of artistic and industrial profile, which successfully operates and part of which carries out professional activity to this day, is presented. The experience of professional activity of artistic-industrial establishments of Kamianets-Podilsky and Poltava branch is given; higher artistic and industrial schools of Kyiv and Kharkiv; artistic and industrial establishments in Galicia; Kosivka cell; artistic-industrial educational institutions in Bukovyna and Zakarpathia. It is noted that the training of specialists in artistic-industrial institutions is one of the main tasks and priority directions of professional education, since it paves the way for the knowledge of cultural the heritage of the Ukrainian people, spiritual development and interpersonal communication, creative self-realization of personality, comprehension of own ethnic identity as a deep foundation of national consciousness.

Key words: education; institution; professional activity; artistic-industrial education; artistic-industrial training; art-industrial school; art-industrial school

Дяченко Алла Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

E-mail: diachenko.alla@yandex.ua